

Soru: Fidyeye nedir, fidyeyi kimler verir?

Allah Teala Ramazan ayına ulaşan kişilere oruç tutmayı,¹ oruç tutamayacak kadar yaşlılara veya iyileşme umudu olmayan hastalara ise tutamadıkları oruçlar için fidye vermeyi emreder.² Ayet-i kerimedeki “الذین يطيقونه” ifadesi kelime anlamı itibariyle “Oruca güç yetirebilenler” demek olsa da siyak ve sibaktan da anlaşıldığına göre bundan murad “Oruca güç yetiremeyenler”dir. Zira ayette olumsuzluk ifade eden “لا” hazfedilmiştir. Nitekim bunun örnekleri Kur’an-ı Kerim’deki farklı ayetlerde de vardır.³ Ayrıca Abdullah b. Abbas’ın (r.a) söz konusu ayeti “الذین يُطَوُّونَهُ” şeklinde⁴ okuduktan sonra bunun oruç tutmaya gücü olmayan yaşlılar hakkında olduğunu söylemesi de bu manayı desteklemektedir.⁵ Buna göre fidyeyi oruç tutmaya gücü yetmeyecek kadar yaşlı veya iyileşme umudu olmayan hastalar verebilir. İleride iyileşme ihtimali olan hastalar ve oruç tutabilecek güce ulaşabileceğini düşünen yaşlılar ise fidye vermez, orucu güne gün kaza eder.⁶

Allah Teala bu durumda olan kişiye fidye olarak tutamadığı her gün için bir fakiri doyurmasını emretmektedir.⁷ Fukaha, oruç fidyesi miktarının fitır sadakası ile aynı olduğunu ifade etmektedir.⁸ Hanefilerin esas aldığı rivayetlere göre Allah Rasulü ﷺ fitır sadakasının miktarını yarım sa’ buğday veya bir sa’ hurma ya da arpa olarak belirlemiştir.⁹ Fitır sadakası ve fidye yiyecek olarak verilebildiği gibi nakit olarak da verilebilir. Diyanet bu yıl fitır sadakasını 130 TL olarak takdir etmiştir. Buna göre oruç tutamayacak kadar yaşlı olanlar ile iyileşme umudu olmayan hastalar her gün için 130 TL fidye vermekle mükelleftir. Fakir olduğundan dolayı fidye vermeye imkanı olmayan kişi ise istiğfar edip Allah Teala’dan affını talep eder.¹⁰

¹ Bakara, 2/185.

² Bakara, 2/184.

³ Bkz. Yusuf, 12/85; Nisa, 4/176; Nahl, 16/15. Bu hususta bkz. Kemaluddîn Muhammed b. Abdi’l-Vâhid İbnu’l-Hümâm, *Şerhu Fethi’l-Kadîr ala’l-Hidâye* (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 2012), 2/357.

⁴ Bu durumda ayeti kerimenin manası şu şekilde olur: “Oruçla mükellef olup da buna gücü yetmeyenler.” Bkz. Şemsuddîn Muhammed b. Muhammed el-Hatîb eş-Şîrbînî, *Muğni’l-Muhtâc İla’ Ma’rifeti Me’âni Elfâzi’l-Minhâc* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 2011), 1/588.

⁵ Buhari, Tefsir, (Bakara), 25 (Hadis No: 4505).

⁶ Alâuddîn Ebu Bekir b. Mes’ûd el-Kâsânî, *Bedâiu’s-Senâi’ fi Tertibi’Şerâi’* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 2010), 2/628.

⁷ Bakara, 2/184.

⁸ Zeynuddîn İbn Nüceym, *el-Bahru’r-Râik Şerhu Kenzi’d-Dakâik* (Dâru’l-Kitâbi’l-İslâmî, ts.), 2/306.

⁹ Buhari, Zekat, 71 (Hadis No: 1504).

¹⁰ İbnu’l-Hümâm, *Şerhu Fethi’l-Kadîr ala’l-Hidâye*, 2/357.